

RÖPORTAJ

Prof. Dr. Luciano Zaccara: “BU DURUM, İRAN’IN KARŞILAŞACAĞI NE İLK NE DE SON PROTESTODUR”

ABDENNOUR TOUMI

Uzman ORSAM

“Protestolar, başörtüsü meselesinden ziyade, özellikle ahlak polisini ve devletin baskıcı aygıtını hedef almıştır. Ancak protestoların başörtüsü bileşeni, İran dışındaki basında yer alması nedeniyle öne çıkmıştır.

Abdennour Toumi: 1979’dan bu yana İran toplumu çok değişti; Humeyni torunlarının kuşağının

önderlik ettiği ve sürmekte olan protesto hareketine bakarak bugün İran’da yeni güç dengelerinden bahsedilebilir mi?

Prof. Dr. Luciano Zaccara: İran’da, siyasi seçkinler de dâhil olmak üzere bir nesil değişikliği zaten gerçekleşmiştir. Ancak 20 veya 30 yıl öncesine kıyasla güç dengesinde önemli ölçüde farklılıklar gerçekleşmemiştir. İslam Cumhuriyeti’nin kurucusunun bazı akrabalarının yanı sıra, eski cumhurbaşkanları ve tanınmış siyasi şahsiyetlerin de dâhil olduğu reformcular, halk

Kimdir?

Luciano Zaccara

Katar Üniversitesi Körfez Çalışmaları Merkezinde Körfez siyaseti alanında araştırmacı doçent olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda, Katar’daki Georgetown Üniversitesi ve Northwestern Üniversitesinde misafir doçentlik yapmaktadır; İspanya’daki Arap ve Müslüman Dünyasında Siyaset ve Seçimler Gözlemevinin direktörü olarak görev almaktadır. Arjantin’deki Ulusal Rosario Üniversitesinden siyaset bilimi alanında lisans derecesi ve Autonomia Üniversitesinden Arap ve İslam Araştırmaları alanında doktora derecesi almıştır. Barcelona Autonomia Üniversitesinde doktora sonrası araştırmacı; Exeter Üniversitesi Arap ve İslam Araştırmaları Enstitüsünde misafir araştırmacı; Princeton Üniversitesi İran ve Basra Körfezi Araştırmaları Merkezinde misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. İlgi alanları arasında İran siyaseti ve dış politikası, Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki seçim sistemleri, Körfez siyaseti ve Basra Körfezi’nde uluslararası ilişkiler bulunmaktadır.

desteğini hâlâ alabilirler. Ancak politika oluşturmada hiçbir kapasiteleri olmadığı için, siyasi yapı içindeki etkileri yıllar geçtikçe anlamsızlaşmaktadır.

Abdennour Toumi: Protestocuların talepleri, başta başörtüsü takma zorunluluğu olmak üzere cumhuriyetin İslami değerlerinin ve sembollerinin ötesine geçmiş bulunmaktadır. Bu durum, bir toplumsal isyanın başlangıcı mıdır ve 1979'daki gibi bir sosyo-politik devrim midir?

Prof. Dr. Luciano Zaccara: Bu durum, İran İslam Cumhuriyeti'nin karşılaştığı ne ilk ne de son protestodur. Keza, İslami başörtüsü de ilk defa protestoların merkezinde yer almamaktadır. Haft-e Tir Meydanı'nda yapılan gösterinin

ardından, 2006 yılında başlatılan "Bir Milyon İmza" kampanyası ve 2017 yılında Enghelab Kızları'nın başörtüsüne karşı başlattığı protestoları hatırlamak gerekmektedir. Bu yeni durumda, protestolar tam olarak başörtüsü yüzünden değil polis vahşeti nedeniyle artmıştır. Çünkü bir kadın gözaltına alınma sebebi ne olursa olsun, polis gözetimi altındayken ölmüştür. Protestolar, başörtüsü meselesinden ziyade, özellikle ahlak polisini ve devletin baskıcı aygıtını hedef almıştır. Ancak protestoların başörtüsü bileşeni, İran dışındaki basında yer alması nedeniyle öne çıkmıştır.

Abdennour Toumi: Bu yeni sosyo-politik gerçeklik İran'da şiddetli siyasi değişime dönüşebilir mi?

Prof. Dr. Luciano Zaccara: Bu yaşananlar 1999, 2009, 2017 ve 2018 yıllarında, farklı sosyal, ekonomik veya siyasi mağduriyetlerin tetiklediği hareketliliklerin yaşandığı diğer dönemlerden çok da farklı değildir. Esasen gösteriler tabiatları itibarıyla şiddet gösterileri değil, güvenlik güçleriyle karşı karşıya kaldıkları çatışma nedeniyle şiddete dönüşmüş gösterilerdir. Bu özel durum, İran hükümetinin 1979'dan bu yana karşılaştığı en zorlu protestolar olmadığı için, bu gösterilerin İran'da sert bir siyasi değişimle sonuçlanacak genel ayaklanmaya yol açacağı fikrine şu an itibar etmiyorum.

Abdennour Toumi: Tüm analistler İran rejim güçlerinin baskıcı niteliği ve toplumda bunu nasıl

uyguladığı konusunda hemfikirken, protestocuları bu anın "bizim" zamanımız olduğuna inandıracak ne olabilir?

Prof. Dr. Luciano Zaccara: Protestocuların şu anda devrim ve hatta devrim öncesi momentumda olduklarını düşündüklerine inanmıyorum.

Abdenmour Toumi: Ülke ağırlıklı olarak mozaik yapının elindedir: radikal İslamcılar, milliyetçiler, seçkinler ve 1979 devrim ideallerini Sovyet bürokratları gibi kullanan teknokratlar. Ekim 2022 protesto hareketi nereye kadar gidebilir? İran rejimine makul bir demokratik alternatif var mı?

Prof. Dr. Luciano Zaccara: Tahmin etmek oldukça zor. Böyle bir amaç açıkça tanımlanmışsa bu protes-

tocuların belirli bir hedefe ulaşmak için ne kadar fedakârlık yapacaklarına bağlı olacaktır. Ki bundan şüpheliyim zira hiç kimse protestoların liderliğini üstlenme konusunda istekli olmamıştır. Ayrıca, hükümetin İran sokaklarındaki gösterilerin sürmesine nasıl tepki vereceğine de bağlı olacaktır. Emi-ni'yi öldürenleri cezalandırmak gibi bir uzlaşmaya mı varılacak, yoksa ahlak polisinin görev ve sorumluluklarında bazı değişikliklere mi gidilecektir? Yoksa Emi-ni ya da protestocularla bir dayanışma ifadesi gösterenler bastırılacak ve susturulacak mıdır?

Abdenmour Toumi: Arap hükümetlerinin süregelen "İran" baha-rına karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Prof. Dr. Luciano Zaccara: Hiçbir Arap devleti, Emi-ni'nin öldürülmesi

ya da protestolar hakkında güçlü açıklama yapmamıştır. Bu durum, şu anda Arap devletlerinin İran'la ikili ilişkilerinde daha fazla gerilime neden olmamayı tercih ettiğini göstermektedir

Abdenmour Toumi: Darbeler, yaptırımlar ve savaşlar yoluyla İran'ın iç işlerine müdahale eden Batılı güçler, protestolar-da neden ihtiyatlı tavır sergiliyor? Bunun nedeni Ukrayna sa-vaşı mı?

Prof. Dr. Luciano Zaccara: Batılı devletler bugünlerde Ukrayna sa-vaşı konusunda çok daha fazla endişe duymaktadır. Bu nedenle, İran'ın şu anda sadece bu protes-tolar özelinde değil, genel anlamda öncelikli olmadığına inanma eği-limindeyim.■